

Jagttagelser fra en Rejse gennem Tyskland, det sydlige England og det nordlige Frankrig i Foraaret 1868.

Af Professor B. Prosch.

Fodringsforsøg. Opfordring dertil fra Landmandsforeningen i Nykjøbing. Vanstueligheder ved Forsøgene. Et usikkert Grundlag og mange ukjendte Størrelser i de hidtidige Underjøgelsler. Den kemiske Side hidtil Hovedrollen; den fysiologiske tilfidesat, men med Urette. Fodringsforsøg kun mulige ved videnskabelige Anstalter. — Hesteavlens Tilstand. Stutterierne ved Stuttgart; Grundene til deres Forfald. Englands Hesteavl. Stor Mængde Blandingsformer. Hestekue i Agricultural Hall. Frankrigs Hesteavl. Dyrskuerens Indflydelse derpaa og Grundene dertil; Valget af Dommere. Tillægsdyr og Brugsdyr. Stutteristyrelsens Indflydelse for at tjene Rytteriets Forsyning. Beddeløbene. Et Net af Rideskoler. Bestræbelserne for at danne Luxusheste. „Forbedring“ af den normanniske Hesterace ved Krydsning. Forandringer i Rytteriets Fordringer.

1. Fodringsforsøgene ved de forskjellige Forsøgsstationer.

Under 11te Januar 1868 udgik der fra Landmandsforeningen i Nykjøbing p. Falster til den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole en Skrivelse, hvori Foreningen — næst efter at antog om at faae nogle Klidprøver analyserede — udtalte sig saaledes:

Forsamlingen erkjender imidlertid saare vel det Vanstelige i gennem en kemisk Analyse at besvare det her opkaastede Spørgsmaal fyldestgjørende, og tillader sig derfor, benyttende Lejlig-

heden dertil, for Landbohøjskolens høje Bestyrelse at andrage om, at omhyggelige Fodringsforsøg maa blive udførte med de drøvtyggende Husdyr paa selve Skolen, i Lighed med Forsøgene paa Jorden, hvis store Nytte mer og mer erkjendes af den danske Landmand, i Lighed med hvad man veed bliver iværksat paa andre videnskabelige Forsøgsstationer i Udlandet.

Forsamlingen nærer det Haab, at vor oplyste Regjering med Glæde vil foreslaa for Folkerepresentationen Bevillingen af de til dette Djemed fornødne Midler; thi det maa erkjendes, at disse for Landets Husdyravl saare vigtige Forsøg kun paa en virkelig solid Maade kunne udføres, hvor en nøjagtig Kontrol kan gennemføres paa alle Steder.

Forsamlingen nærer det Haab, at saafremt Regjeringen erklærer sig villig til at bevillige de fornødne Midler, vil Landbohøjskolens Bestyrelse opfylde det gennem dette Andragende udtalte Ønske, og derved erhverve sig nye Krav paa den danske Landmands Taknemmelighed. For endydermere at fremme denne Sag indgiver Forsamlingen til Indenrigsministeren et Andragende, hvori den anmoder om at bevillige de til dette Djemed fornødne Midler.

Underkrifterne.

Hertil knytter sig Højskolens, af Indenrigsministeriet æfede, Betænkning af 25de Febr. 1868, ved hvilken der kaldes tilbage i Erindringen, at Højskolen allerede d. 10de Nov. 1859 har indgivet et lignende Andragende.

Det var kun i Overensstemmelse med hele den Opfattelse af de videnskabelige Forsøgs Betydning, som har givet Landbohøjskolen sit ejendommelige Præg ligeoverfor de talrige saakaldte praktiske Landbrugsstoler, at det nedsatte Udvalg, der affattede Indstillingen, med Over greb Lejligheden til at søge en væsentlig Brist i Undervisningsplanen udfyldt; og samtidigt med at Indstillingen drøftedes og vedtoges, kom ogsaa paa Tale, hvor ønskeligt det var, at der søgtes Oplysning om de vigtigste af de virksomme Forsøgsstationers Indretning,

førend der skredes til noget fuldstændigt Udkast saavel af de nødvendige Bygninger som af de enkelte Udgiftsposter. Efter mine Kollegers Opfordring henvendte jeg mig derfor til Direktionen for det Classenske Fideicommis, og udviklede for den, at det muligt vilde kunne fremsthynde Anstaltens Oprettelse, naar den lovgivende Magt, strax naar Spørgsmaalet første Gang kom frem for den, var istand til at overskue den baade fra den videnskabelige og den økonomiske Side, samt at Fideicommisets Understøttelse tillige ligeoverfor Landet vilde være et talende Bevis for, at de, hvem Landbrugets Fremme laa paa Sinde, og som havde ikke blot Hjerte for det, men ogsaa Indsigt i dets sande Lær, virkelig satte Pris paa en saadan Institution. Direktionen opfyldte med sædvanlig Gæmildhed det yttrede Ønske, og jeg har derved været sat istand til at see Laboratorierne i Beende (pr. Göttingen), i Halle, i Tharand, München, Hohenheim, Cirencester og Rothamstead; det er mig ogsaa en ublandet Glæde her at udtale, hvormeget Sagttagelsen af den paa de forskjellige Steder valgte Fremgangsmaade, og de personlige Forhandlinger med paagjældende Bestyrere og Medhjælpere, har bidraget til at skjærpe og klare mine Ansøelser om Naal og Midler for saadanne Forsøg.

Den Opgave, der skulde løses ved Fodringsforsøg, er imidlertid af et meget stort Omfang, og det er kun i enkelte Retninger, at der hidtil er indvundet mere væsentlige Bidrag.

Selve Grundvolden for hele vor Opfattelse af Ernæringen, Erkjendelsen af den Rolle, som de enkelte Næringsstoffer spille, kan end ikke siges endnu at være naaet. Det er indlysende, at alle Forsøg, der lede til Indblik i Stoffstiftet, ogsaa maa kunne give mere eller mindre ligefrem Oplysning om dette Forhold, netop fordi det er et Grundforhold; men naar der stadigt skjule sig saa mange ukjendte Størrelser i Udbyttet af Forsøgene, er det kun ad Slutningernes tvivlsomme Vej, at man har kunnet stifte imellem, hvad der maatte tillægges hver enkelt, og Erfaringen viser ogsaa, at Meningerne staa saa brat mod hver-

andre, som vel muligt. Medens saaledes Liebig og hans Skole tillægge Eggehvidthofferne den overvejende Betydning som egentligt nærende, stofdannende eller plastiske, og derfor vurdere Næringsmidlerne nærmest efter deres større eller mindre Rigdom paa disse, hvorved Sukker og Fedt nedsættes til den mere underordnede Rolle at vedligeholde den dyriske Varme, og saaledes spare paa Eggehviderne, der ellers ogsaa maatte tjene dette Formaal (jfr. f. Ex. Panum), saa see vi paa den anden Side, at Lawes og Gilbert*) udele som Hovedsummen af deres talrige og storartede Forsøg, at Ernæringens raske Gang staaer i ligefremt Forhold til Fødens Rigdom paa hine miskjendte Næringsstoffer. Men det er ogsaa bekjendt, at Løsningen af et saadant Spørgsmaal ikke blot har en afgjørende Vægt for den videnskabelige Erkjendelse af en af Livets væsentligste Ytringer, og derigjennem paa fjernere Haand ligeledes for det praktiske Livs Fordringer; men at det netop hvert Øjeblik paatvinger sig den offentlige Opmærksomhed, fordi den rette Benyttelse af Næringsstofferne ved Misvært og Fodertrang ofte bliver et Livsspørgsmaal for Folket, saa at Livgivningen ikke tør vrage noget Lynglimt, der maatte udgaa selv af den videnskabelige Gransknings første famlende Skridt. Vi have jo ogsaa hos os kjendt Virkningerne af et saadant Krav, idet vi nylig have seet en Videnskabsmand, der efter sin Stilling maatte føle sig særlig kaldet til at optage Kampen mod Dyrtidens Tryk, støttet paa den liebigste Theori om Eggehvidthofferne Betydning, at arbejde paa at forøge Eggehvidthofferne i de daglige Næringsmidler og især i Brødet; og naar en saadan Stræben er gaaet hen uden at efterlade Spor, og naar den har staaet alene uden at samle Medkjæmpere om sig, saa er det kun i Samklang med, at det jo for Mange ikke kunde

---

*) Jfr. On the composition of foods in relation to respiration and the feeding of animals, 1852, og Food in its relations to various exigencies of the animal body, 1866, foruden mange mellemliggende Udtalelser.

være skjult, at den Vej, man vilde slaa ind paa, netop var den modsatte af den, som Oplysning og Erfaring hidtil vare stredne hen ad for stadigt at forbedre Levemaaden baade for Menneffets og Husdyrenes Bedkommende; thi det er saa langt fra, at Hovedudbnyttet af Laves' og Gilbert's Forsøg kan siges at være enestaaende, at det tvertimod ganste stemmer overens med det, som en i Tidernes Løb langsomt opsamlet Erfaring efterhaanden har lært Landmændene, og det stemmer ogsaa med den Gang, som Menneffeslægten har fulgt ved Balget og Tilberedelsen af sin Føde; ligesom det jo i det Hele taget ogsaa følger af sig selv, at Lovene for Ernæringen i sine Hovedtræk maa være de samme for alle Dyr, og stemme desto nøjere overens selv i Enkeltheder, jo nærmere Skabningerne staa hinanden i Udviklingsrækken.

Det vil heraf være indlysende, hvor meget der endnu staaer tilbage at oplyse ved dette Hoved=Spørgsmaal, eller rettere sagt, at de hidtil anstillede Forsøg snarere have viist Banffelighederne, der optaarne sig foran Spørgsmaalets Løsning, end egentligt bidraget til at løse dem. Det er ogsaa aabenlyst, at Vejen til Løsningen maa være den, at bringe Forsøget ind under mindre sammensatte Former, saa at Tallet af de ubekjendte Størrelser i Ligningerne stedse bliver mindre; men dette vil heller ikke sige andet, end at Forsøgene maa bringes ind under en stræng videnskabelig Form. Det er ogsaa den vægtigste Indvending, som kan rejses mod de iøvrigt saa omfattende og saa omhyggelige Forsøg af Laves og Gilbert, at de ere altfor „praktiske“; de have villet holde Forsøgene saa nær det daglige Livs Forhold som muligt; men dette, som unægteligt vilde være den for Landmanden mest oplysende Maade, naar blot alle Mellemforholdene, der kunde indvirke paa det endelige Udfald, vare kjendte, aabner kun Døren for talrige afvigende Fortolkninger, naar denne Forudsætning ikke er givet. Dog troer jeg, at alle ville være enige i, at de store Arbejder, som ere foretagne i disse Herrers Laboratorium, og som dels allerede ere nedlagte i Skrifter, dels gjemmes for fremtidige Underføgelses,

altid ville staa som Mærkepæle paa disse Forsøgs vildsomme Veje.

En anden Række Undersøgelser, som ligeledes kræver meget omhyggelige og omstændelige Forsøg, gaaer ud paa at følge Omdannelserne gennem Fordøjelsesredskaberne, indtil de træde over i Blodet. Der foreligge vel en Del Arbejder, ved hvilke der aabnes os et Indblik i de almindelige Love for disse Omdannelser, skjøndt !man dog endnu ingentunde kan siges at have støttet disse paa noget paalideligt og utvivlsomt Grundlag; men de særlige Forhold, som gjøre sig gjældende ved Fordøjelsen af de mange forskellige jevnløbende Former, hvorunder samme Gruppe af Næringsstoffer (de mange Eggehvideformer paa den ene Side og Kulbrinte forbindelserne paa den anden) optræder i Fødemidler af samme Næringsværdi, og endnu mere, de Ejendommeligheder, som regelmæssigt udmærke de forskellige Slægter, eller endog de forskellige Arter af samme Slægt (f. Ex. Drøvtyggerne ligeoverfor Hesten og Svinet, eller Faaret ligeoverfor Dren), alle disse Forhold have endnu ganske hjemme i Skjgernes Land, og dog høre de saa aldeles med til de ovenfor nævnte ubekjendte Størrelser, der maa være givne, inden Hoved = Spørgsmaalet om det nødvendige Grundforhold mellem Næringsstofferne nogensinde fuldstændigt kan løses. Men naar jeg udhæver denne Række Undersøgelser her paa dette Sted, saa er det ikke blot fordi den hidtil saa ganske er forsømt, om end ikke overseet, men ogsaa fordi den forudsætter en saadan Samvirken af forskellige Fagmænd, som ikke let vilde være mulig uden netop ved den Forening af Veterinær = med Landbosagene indenfor samme Værestanstalt, som udmærker vor Landbohøjskole.

Den Retning, i hvilken der er foretaget flest Undersøgelser, og som saagodt som udelukkende har lagt Beslag paa de nyeste Forsøgsstationers Kræfter, er den kemiske Prøvelse af Fødens Bestanddele paa den ene Side, samt af de udfilte Stoffer paa den anden Side, idet man hermed har sammenholdt den Forandring, som det levende Dyr samtidigt har frembudt dels

som Helhed (i Bægt, Omfang o. s. v.) dels ogsaa med Hensyn til enkelte Legemsdele eller enkelte Bæv (som Fedt, Uld o. s. v.). Disse Undersøgelser, for hvilke de bekjendte Boussingault'ske Forsøg tjene som Forbilleder, have utvivlsomt ydet vigtige Bidrag, eftersom de Oplysninger, de meddele, ere aldeles uundværlige for enhver Forstaaelse af Ernæringen. I flere Henseender kunde man maaste endog gjerne foreløbig slaa sig til Ro ved Udbyttet af dem, og bygge nye Forsøgsrækker paa dem; og især turde dette gjælde om de Undersøgelser, der kræve ganske ejendommelige og meget kostbare Redskaber, saaledes som det er Tilfældet med Undersøgelserne af den udaandede Lufts Sammensætning; thi naar disse allerede nu foretages i stort Omfang af meget kyndige Hænder baade i München (af Professor Voit) og i Veende (af Professor Henneberg), og der er Tale om at anstille lignende i Prossau og Eldena og maaste paa flere Steder, saa synes der at være tilstrækkelig Sikkerhed for, at den gjensidige Kontrol vil føre til paalidelige Resultater. Men naar det indrømmes, at dette Slags Forsøg har forøget vore Kundskaber i mange Retninger, tør det dog heller ikke oversees, at de lide af den væsentlige Brist, at de altid prøve Næringsmidlerne som det Ukjendte paa det levende Dyr, som om dette var et kjendt, fast og sikkert Provemiddel; og dog er intet visere, end at det levende Dyr ikke blot efter Slægt og Art, men ogsaa efter Alder, Kjøn og tilfældige (dels blivende, dels forbigaaende) Tilstande kan forholde sig mere forstjelligt til et og samme Næringsmiddel, end selv de i fysisk og kemisk Henseende meget afvigende Fødemidler ofte forholde sig til (eller virke paa) samme Individ. Og med jo større Nøjagtighed eller endog ligefrem angstelig Omhu de kemiske Undersøgelser af Næringsmidlerne, af Urinen, Gjødningen og andre Udskillelsesstoffer foretages, desto mere afstikkende bliver det, at det i fysiologisk Henseende langt mere usikre Forhold saa ofte neppe ændses. Og dog er det vel aabenbart, at man allerede heri kunde finde en fyldestgjørende Forklaring af de helt afvigende Resultater, som Forsøgsstationer, der ledes med ligestor Sam-

vittighedsfuldhed og Iver, jevnligt komme til, selv i mere elementære Spørgsmaal, som f. Ex. om et enkelt bestemt Næringsstofs Betydning for Ernæringen*).

Men naar det saaledes gjenemgaaende er den fysiologiske Side af Undersøgelsen, der staaer tilbage, saa er dette kun en simpel Følge af, at disse Forsøg stille saa store Fordringer til den tekniske Færdighed, at kun meget dygtige praktiske Kemikere kunne paatage sig dem; og da det paa den anden Side ikke kan være andet, end at jo Naturvidenskabernes store Omfang maa lede til en stedse snevrere Begrændsning af det Omraade, hver Enkelt tilegner sig, er det aabenbart, at man intetsteds hos Bestyreren af et saadant Værksted har kunnet finde alle de Kundskaber forenede, som egentligt forudsattes; og paa den anden Side er det ligesaa overensstemmende med den almindelige Opfattelse, at man, naar der skulde vælges imellem den, der besad den større videnskabelige Oversigt, og den, der udmærkede sig ved praktisk Dygtighed, troede at komme hurtigst til Maalet ved at foretrække den Sidste. Det er jo ogsaa klart nok, at man lettere vil kunne finde praktiske Kemikere, der have saamegen almindelig Indsigt i Livets Ytringer, at de tør give sig i Kæft med at løse dets Opgaver, end Fysiologer, der uden at forsumme det almindelige Overblik over alle Naturvidenskaber, tillige have været istand til at erhverve sig tilstrækkelig Færdighed i Laboratoriet; idetmindste er det indlysende nok, at den Sidste langt snarere vil faae Troen i Hænde paa, at der fattes ham noget væsentligt, end den Første. Det er kun i Tidens Løb, og efter mange uheldige Erfaringer, at man endelig maa erkjende, at det er den vanskeligeste Del af Opgaven, at stille det Spørgsmaal, der ved Forsøget skal løses, paa en videnskabelig Maade; thi dertil udfordres netop et saa-

---

*) For blot at nævne eet Exempel, staa saaledes Forsøgsstationerne i Tharand og i Hohenheim i stærk Modsatning til hinanden med Hensyn til Resultaterne af Forsøg med Tilsetning af Fedt til Maltekørs Foder.

dant Indblik i samtlige Livets Ytringer, at man ikke staaer foran det Uklare eller Ukjendte som i Blinde, men strax fatter hvilke Muligheder det er, som kunne enes med det Sagttagne og Kjendte, og i hvilket Forhold disse Muligheder staa til hinanden, hvilke der forudsætte hinanden eller dog ere forenelige, og hvilke der udelukke hinanden; saaledes at ethvert Spørgsmaal, der gjennem Forsøget rettes til Naturen, nødvendigt maa lede til bedre Indsigt, og om end ikke strax til Opgavens Løsning, saa dog gjennem Indskrænkningen til stedse nøjere Begrænsning af det tilbageblivende Ukjendte. Det er ogsaa langt fra, at Kemikerens Rolle derved skulde blive mindre hverken i Omfang eller i Vægt; han stilles derved netop i det Forhold, i hvilket alle de almindelige Videnskabsfag staa til de anvendte; og særligt i dette Tilfælde maa det erkjendes, at de tekniske Banfeligheder ved største Delen af de Undersøgelser, der træde i Fysiologiens Tjeneste, ere saa overordentligt store, at neppe nogen anden Side af Kemien frembyder dem større; der vil derfor heller aldrig gøres noget Skridt fremad i denne Del af Fysiologien, uden at de kyndigste og dygtigste Kemikere ville hævde sig en Broderlod deraf; saameget lettere kunne de derfor affee den lille Levning til Fysiologien, som den offentlige Mening selv blandt Videnskabsmænd dog sjældent veed at vurdere det Arbejde, der kun træder frem for Omverdenen som Tanke, i Sammenligning med det, der ifører sig en mere haandgribelig Stikkelse.

Det var ogsaa paa ikke faa af de Steder, jeg besøgte, erkjendt som en Hovedmangel ved Stationerne, at man havde glemt den fysiologiske Undersøgelse over den kemiske, Maalet over Midlet. Og at der heri ikke skjuler sig den just ikke usædvanlige Skilshge mellem Dyrkere af jevnløbende Fag, turde være indlysende deraf, at den næsten overvældende Masse af Sagttagelser og Forsøg hidtil nærmest ere komne Kemien selv, navnlig selve Undersøgelsesmetoderne, til Gode, og at det kun er i en ganske forsvindende Grad, at Fysiologiens Kjendstab til denne Side af Livets Ytringer kan siges at være bleven rigere

og snidigere, eller blot at have vundet i Fasthed og Paalidelighed. For enhver, som har fulgt Fysiologiens Udvikling gennem en lang Arrække, vil det ogsaa være klart, at blandt samtlige dens Hjælpevidenskaber har Kemien indtaget Jndlingens Blads, og det ikke alene fordi den er yngst i Rækken, men mest maaste fordi man har forvevlet Haab med Virkelighed, og i Anerkjendelsen af, at en stor Del af Fysiologiens Opgaver kun kunne løses ved Kemiens Hjælp, overseet, at der var en meget lang Vej tilbage, inden Kemien naaede den Fihed i sine Prøver, som er nødvendig for at kunne følge Omsætningerne i det levende Legeme. Jeg har derfor i det foregaaende heller ikke talt om Forsøg paa at følge Næringsstoffernes videre Omdannelser i Blodet og i Vævene inden den endelige Udskillelse, thi disse ville først da staa paa Dagsordenen, naar — i en maaste fjern Fremtid — de allerede nævnte foreløbige og tildels ganste elementære Spørgsmaal have fundet deres Afgjørelse. Det er derfor maaste heller ikke ganste uden Nytte her at minde om, at blandt alle Fysiologiens Hjælpevidenskaber er det selv i den sidste Menneſtealder ikke Kemien, som har bidraget mest til Forøgelsen af vore Kundskaber om Livet, men at den i saa Henseende maa vige Pladsen for Fysiken, og at Anatomien — baade den almindelige, sammenlignende og pathologiske — trods den Tilfidesættelse, den i samme Tidsrum har maattet lide, stadigt hævder den langt fremragende Plads.

Dg er der Grund til at anke over Fysiologiens Tilfidesættelse ved de simple almindelige Fodringsforsøg, saa bliver Misforholdet end større, hvor det tillige er Opgaven at efterspore Fødemidlets Betydning for særlige Sider af Ernæringslivet, f. Ex. for Muskelvirksomheden, for Kjønslivet, for Mælkeafføringen eller Fedtdannelsen; thi her er det, som maaste kunde opløses ad den kemiske Vej, saa gennemvævet med det, som hidrører fra andre Kræfter, at man ved at forfølge den ene Side af Sagen alene føres ind i den største Forvirring, saaledes som Udfaldet af de praktiske Forsøg ogsaa altid har ledet til. Men ikke destomindre ere netop saadanne

Forfølg af den største Betydning for Landmanden, og det kan ingenlunde siges, at de skulde ligge udenfor Fysiologiens Omraade, om end maaste flere af de tidligere nævnte foreløbige Undersøgelser helst forud maatte bringes til et Slags Afslutning.

Jeg har maaste noget for omstændeligt søgt at vise, hvilke Vanskeligheder, der endnu ere at overvinde, inden man kan vente at komme paa det Rene med, 1) hvad der fordøjes og 2) hvorledes det fordøjes, og at disse tvende Spørgsmaal dog maa være nogenlunde løste, inden man med Nytte tør vove sig ind paa at vise 3) hvorledes det Fordøjede kommer de forskjellige Væv og Virksomheder til Gode; men jeg veed af daglig Erfaring, i hvor høj Grad disse Vanskeligheder oversees, og det uagtet man dog ikke kan være uvidende om, at det saa langt simplere Spørgsmaal om Planternes Ernæring endnu neppe har naaet ud over de første foreløbige Trin. Og naar jeg har dvælet ved det Forhold, i hvilket Fysiologien staaer til saadanne Undersøgelser, og at det er denne alene, som vil kunne antages at yde det tilstrækkelige Indblik i samtlige Livets Kræfter, for at lede de Forsøg, ved hvilke der skal løstes saa klare og saa bestemte Svar som muligt ud af disse Kræfters Brydning, dog at den dertil ikke vil kunne undvære jevnlig Hjælp ikke alene — om end mest — fra Kemien, men ogsaa baade fra Fysiken og fra Anatomien, saa er det fordi det heraf vil være tydeligt, at saadanne Forsøg kun med Nytte ville kunne foretages, hvor Repræsentanter for Naturvidenskabens forskjellige Grene ere tilstede, altsaa ved videnskabelige Værestalter. Det kunde nemlig synes, at saadanne Forsøg ligesaa godt eller bedre maatte kunne anstilles paa Gaarde, der drives af Mænd, som havde Interesse for Landbrugets Fremstrid, eftersom jo dog Betingelserne for Holdet her lode sig skaffe tilveje paa den letteste og billigste Maade, og de særlige Indretninger ved Stalden samt Udstyret til et Laboratorium ligesaa let kunde foretages paa det ene Sted som paa det andet; det er jo ogsaa bekjendt nok, at saadant har været den første Tanke, og Laves og Gilbert's For-

søg, der staa saa højt i Rækken, have alle en saadan Oprindelse. Men saasnart det saaes, at selv den største tekniske Dngtighed ikke var tilstrækkelig til at løse Opgaven, og at Dnyger af Sagttagelser og Forsøg henligge ubrugte og ubrugelige som Følge af Brist paa den Kundskab, der fra først af vragedes som unyttig Lærdom, har man lidt efter lidt maatte bøje sig for Erfaringen; i München og i Halle staaer Universitetet ved Siden, i Beende higer man efter at flytte ind i selve Byen Göttingen, i Frankrig arbejder man ivrigt paa at faae et videnskabeligt Institut anlagt i Paris i Stedet for den praktiske Skole i Grignon, og selv i England er det meget tvivlsomt, om Rothamstead vil kunne fortsattes i sin nuværende Skikkelse, naar den skal drives med Tilskud fra Staten istedetfor som tidligere ved private Kræfter. Det fortjener derfor ogsaa den største Anerkjendelse, at Landmandsforeningen i Nykjøbing paa Falster, som har givet Stødet til denne Sags Gjenoptagelse her i Landet, strax har viist den hen paa sin rette Plads, og det saa meget mere, som vor Landbohøjskole yderligere har den Fordel, at aabne Adgang for saadanne Forsøg, som ikke ret vel kunne foretages uden veterinær Hjælp, og som rimeligvis netop af denne Grund hidtil ganske ere blevne satte til Side paa de forskjellige Steder.

Med Hensyn til Enkelthederne ved de fremmede Forsøgsstationers Lokaler og Udstyr, da ere Staldindretningerne saagodtsom i alle Henseender at kalde temmeligt mangelfulde, naar Forsøgene skulle have den nødvendige Nøjagtighed; men man har ogsaa maattet hjælpe sig saa godt som muligt ved Omændring og Udbedring af gamle Rum. Ved nye Bygninger vil det imidlertid ikke være vanskeligt at forene hensigtsfærende Indretning med Simpelt; og forsaavidt et Overflag kan gøres uden Bygmesterens Medvirkning har jeg ikke Grund til at fravige det i Højskolens Indstilling udtalte Skjøn.

II. Undersøgelser over Hesteavlens Tilstand, foretagne med Rejsepenge fra Indenrigsministeriet.

Da mit Ophold i Tydskland havde et andet Formaal, som lagde Beslag paa hele min Opmærksomhed i den korte Tid, jeg kunde dvæle paa hvert Sted, samt da Rejsen tilmed førte mig gennem Egne, hvor Hesteavlens kun spiller en underordnet Rolle, indskrænke mine Jagttagelser i dette Land sig til Stutterierne ved Stuttgart, som jeg ikke havde seet siden 1853.

Men hvilken Forandring ogsaa i dette forholdsvis saa korte Tidsrum! Da jeg saa disse Stutterier for 15 Aar siden, vare de i fuld Blomst. Man saa dengang arabiske Heste af eget Tillæg, som ikke alene ikke havde mistet noget af Racens nypperste ejendommelige Bygningstræk, men tvertimod udmærkede sig ved en selv blandt orientalske Heste sjældent fuldendt Skulderform, og som desuden havde vundet saameget i Størrelse, at deres Brugbarhed under europæiske Forhold derved i høj Grad forøgedes; og det var ikke blot enkelte tilfældigt vellykkede Individuer, som tiltrak sig Opmærksomheden, men det var hele Stammen, som frembød et saa ensartet Præg, at det maatte varsele godt for Fremtiden. Det er ogsaa denne Overensstemmelse imellem de parrede Individuer, som længe vedblev at udmærke Stammen; og Staldmester Hügel, som beskrev Stoddet c. 1860*), tilstaaer, at Avlen efterhaanden er bleven dreven i nært Slægtskab, men ikke fordi man enten lagde an derpaa eller ønskede at undgaa det, kun fordi man uvilkaarligt lededes dertil, ved stadigt at udvælge det Bedste og mest Ensartede. Det skulde imidlertid ikke vare længe, inden ogsaa her det jevnligt gjentagne Raad, at søge at forøge Frugtbarheden ved en „Opfriskning“ af Blodet, skulde begynde at vinde Indgang. Og ligesom Optagelsen af fremmed Blod nu engang er det Universalmiddel, som altid paakaldes af de Halvkyndige, saaledes er det ogsaa kun et Tidsspørgsmaal, naar

*) J. v. Hügel und G. F. Schmidt. Die Gestüte und Meierien des Königs v. Württemberg. Mit Illustrationen. Stuttgart 1861.

Opløsningen skal indtræde, efter at dette Middel først har faaet Lov at virke. I Kongen af Würtembergs Stutterier var det egentlig det store Ky, der gik om en af Vicekongen af Ægyptens Stodhingste, som først bidrog til at bryde det hidtil strengt fulgte Princip; ved Vicekongens Død skulde hans Stutterier nemlig sælges, og man turde ikke lade en saadan Stat komme i andre Hænder, naar de würtembergste Stod ikke skulde være udsatte for at komme til at tabe i Rang. Altsaa Hingsten, hvis Navn er Gadir, kjøbtes for en høj Sum, og da den strax opstilledes som Stodhingst, er det let i de tilbageværende Levninger at see, hvor forstyrrende en Indflydelse den har udøvet. De arabiske Stod i Würtemberg vilde derfor alligevel have mistet saagodtsom enhver fremtidig Betydning for Hesteavlens, selv om ikke deres for faa Aar siden indtraadte Overgang til en ny Ejer, der ikke, som den afdøde Konge, særligt interesserede sig for Sagen, gjorde en brattere Ende sandsynlig. At der i de sidste Aar tillige er optaget mange Trakehner- og engelske Halvblods-Hopper i Stoddene, har heller ikke kunnet andet end fremstynde Opløsningen, idet den fremmede Indflydelse derved lettere sammentrængtes paa de faa øvrige Hopper af arabisk Blod. Thi det hændte sig vel ogsaa tidligere, at der nu og da kjøbtes nye Hingster i Syrien og Arabien, men dels brugtes de kun til enkelte Hopper, dels var det let for den brede Strøm af Bairaktar-Blod, der gik igjennem Stutteriet, igjen at udfille disse excentriske Tilløb; først da Blandingen med det fremmede Element blev mere gennemført, — som den jo ogsaa maatte, naar Frugtbarheden skulde paavirkes deraf —, see vi at det tidligere ejendommelige Præg er blevet udvisket*). Gadir beskrives som en Hingst af meget ædelt Præg, men med korte Skuldre, tilrundet Manke og meget gennemtrædende Forkoder; den stod

*) Man sammenligne hermed, hvorledes man ogsaa i de ungarske Stutterier forlængst er kommet til Erkendelsen af det Farlige i at bringe nye Elementer, selv om de i og for sig ere fortrinlige og af samme oprindelige Herkomst, ind i et Stod, der har vundet en vis Fasthed i sin Familie-Ejendommelighed. See min Rejseberetning fra 1857.

derfor langt tilbage for Bairaktar = Stammen i det Yngnings-træk, den flade og faste Skulder, der er det vanskeligste at udvikle og fastholde, fordi det ligesom er Slutstenen for Ridehestens samlede Form; og intet er derfor naturligere, end at denne Form ogsaa er gaaet tabt i dens Afkom, selv med Bairaktar-Hopper. Alt det unge Tillæg efter Gadir havde desuden grove store Hoveder, var ofte noget langt af Krop og manglende Dybde i Laarets Muskel; hos en Følhoppe efter denne Hingst vare disse Fejl endogsaa meget iøjnefaldende. Der fandtes ogsaa Afkom efter Amurath og Antar af Bairaktar-Stammen, men intet af det yngre kunde sammenlignes i Form og Adel med den gamle Hingst Arkoub, der nu var 17 Aar gammel. Gadir blev udmønstret ifjor, og jeg kunde saaledes ikke faae den at see; men efter den Forringelse, som hele Stutteriet har lidt ved den, er der ikke længere Grund til at haabe, at man skulde være villig til at bringe de Dffre, der vilde være nødvendige for igjen at høve det, og have Taalmodighed til at vente de mange Aar, som behøves for igjen at opbygge, hvad nogle faa Aar have været tilstrækkelige til at nedbryde. For den kongelige Gjer maatte dog Stutteriet, selv om det endnu svarede til sit Formaal, altid være en meget tung Byrde, som kun kunde bæres, naar der derved kunde gives Hestevælden, og særlikt den württembergste Landavl, et større Opving; men da Blandingerne med orientalsk Blod dog aldrig i Handelen mægte at kappes med det engelske Halvblod, og Landavlen derfor ikke heller har viist sig meget ivrig efter at bruge de arabiske Stodhingste, kan der heri ikke søges nogen vægtig Bevæggrund; og der bliver saaledes kun tilbage en paa æstetiske Grunde støttet Forkjærlighed, som ganske vist fandtes hos den afdøde Konge af Württemberg, men som hos hans Efterfølger ikke synes at kunne veje op mod den Trang til store og hurtige Heste, som Nutiden kræver. Hoffstaldens nuværende Styrke, sammenlignet med den for 15 Aar siden, viser noksom, i hvad Retning Forkjærligheden gaaer. Baade af hvad jeg saa og af hvad jeg hørte, maatte jeg faae det Indtryk, at det arabiske

Stods Dage ere talte, og at dets Undergang ikke vil vække megen Deltagelse udenfor selve Stutteriet. Hvorvidt den arabiske Race har øvet nogen Indflydelse paa Landavlen, kan jeg ingen bestemt Erfaring have for, da jeg ikke har seet mere end Omegnen af Stuttgart; men der, hvor Udgangen dog har været lettest, var ingen Indvirkning at spore, og naar jeg undtager, at der i selve Stuttgart, især blandt Militæret, saaes flere elegante Rideheste af vistnok ublandet orientalsk Blod, frembød Würtemberg ikke nogen Form af Heste, der afveg fra den, der saaes i det øvrige Sydtyskland.

I England hviler Hesteavlen paa saa gammel og fast en Grundvold, at nogle saa Aar ikke kunne frembyde nogen kjendelig Forandring. Men ikke desto mindre vil man snart kunne iagttage, at den i sin Tid saa betydelige Forskiel mellem den kjæmpemæssige Slæbehest, the dray horse, og den egentlige Landhest, the agricultural horse, mere og mere er blevet udvist, og det saaledes, at det er førstnævnte, der saagodt som ganske er forsvundet; og det er let nok at finde Grunden hertil, eftersom den stedse stigende Udbredelse af Jernbanenættet paa den ene Side og af Maskinerne paa den anden nødvendigt har maattet føre med sig, at et friere og mere jordvindende Skridt fik større Værd end en noget større Trækraft. Jeg behøver neppe at gjøre opmærksom paa, at de forskjellige stedegne Racer af engelske Landheste alligevel høre ind under Delingen svære Heste, og at de, sammenlignede med vore, endog ere at kalde meget svære; men de staa nu for Tiden alle nærmere et fælles Gjennemsnits-Maal, og slutte sig herved meget nøje til de andre svære Hesteracer i Nordsøbækket, til den flamske og hollandske Hest og til Boulonnais-Stammen. — Aarstiden var ogsaa heldig for at see større Samlinger af Fuldblodsracen, der viste sig saa kraftig og blomstrende som nogenfinde. Derimod havde jeg mindre Tilfredsstillelse af at overvære Derby-Beddelsøbet, ligesom ogsaa et Par Uger senere det store Løb i Boulogne-Skoven om Præmien paa 100,000 Frs.; thi hvad man end maatte dømme om Beddelsøbdagens Be-

tydning som Folkeforhøstelser, saa er det vist, at det ikke er ved denne Lejlighed, at man skal vinde nogen grundet Dom hverken om Racen i og for sig eller om de kjæmpende Individier. Hvad man derimod kun seer i England, er den fuldstændige Trinfølge af Blandingsformer, tilvejebragt ved Krydsning imellem Landracerne og Fuldblodsracen i alle sine forskjellige Grader, ligesom den svære Hest, der kun har netop „et Stænk af Blod“ (a dash of blood), og ligetil den, der staaer Fuldblodet saa nær, at Djet ikke kan afgjøre Forstjellen. Men det er aabenbart, at ligesom paa den ene Side en saadan Tilstand af Blandingsavl kun er mulig ved en saa altsidig Udvikling af Kulturlivet, at der er Brug for en ubegrændset Mængde af forskellige Forbindelsesmaader af Trækraft og Væthed, saaledes vinder paa den anden Side denne Axl herved meget i Sikkerhed, efter som den Tilfældighed, der klæber ved enhver Bastardavl, har langt færre Chancer imod sig, hvor den finder et Marked, bedre eller mindre godt, men dog altid sikkert, som Udløb for enhver Frembringelse, end hvor den Blanding, der ikke netop er Ride- eller Kjørehest af et ganske bestemt Præg (Kavaler- eller Raretheft), er usælgelig uden som Affald til Lejedroster og til Smaakjørere. I denne Henseende frembød ogsaa et stort Hestestue, som holdtes i Agricultural-Hall, Islington (i Nordkanten af London), stor Interesse; thi selv om det maa indrømmes, at det ikke holdt, hvad det lovede, efter som alle svære Heste holdt sig borte fra det, og selv om de have Ret, der paastaar, at Skuet, der hverken staaer i Forbindelse med Staten eller med nogen af de store landøkonomiske Foreninger, men er af rent privat Natur, efter hele sin Plan og Ordning ikke indgæder saa stor Tillid, at de bedste Heste skulde ville give Møde ved det, saa staffede det dog en fyldig Overføgt over de mange forskellige Former af blandede Heste, som avles i England, og satte den Rejsende istand til ligesom med eet Blik at opfatte Forhold, som det ellers vilde have kostet ham lang Tid og Rejser til mange forskellige Egne at klare for sig. Selv i sin ufuldstændige Skikkelse, uden at en eneste

Landhest var indtegnet, omfattede Skuet dog c. 350 Heste; men med Undtagelse af omtrent 20 Hingster (blandt hvilke en enkelt Araber og 8 Fuldblods) vare de alle Brugshefte, inddelte i Jagtheftene, Ridehefte, Kjørehefte og Klepperter. Jagtheftene vare ordnede i 4 Afdelinger, dels efter Størrelse, dels ogsaa efter den Vægt, de kunde bære; 1ste Klasse var saaledes bestemt til Ryttere af ikke under 190—200 Punds Vægt (15 stone); Rideheftene vare endog delte i 5 Klasser efter deres særegne Brug, enten til Landevejsridt (roadsters) eller egentligt Spadfereridt (hacks) eller til Dametjeneste; og endelig vare Kjøreheftene ogsaa skilte i 3 Delinger, efterfom de enten vare egentlige Kærehefte, eller lettere Heste dels til Brug som Enspændere for lettere Bogne, dels som Tospænd. Og trods disse talrige Delinger var det endda ofte temmelig let at opfatte nydeligere Afstygninger, der gave Hestene særligt Værd til bestemt Brug.

Men til at frembringe disse mange forskellige Former gaaer Avlen dog kun to Veje, idet den nærmest holder sig til Forskjellen mellem de sværere og de lettere Heste; og det afhænger da af de mange Muligheder, for hvilke Blandingsavlen aabner Døren, om Produktet skal komme ind under den ene eller anden Klasse eller Underdeling, hvilket blandt andet ogsaa fremgaaer deraf, at Afkom af de samme Forældre som oftest finder helt afvigende Bladser. Det sees ogsaa, at det er langt vanskeligere at frembringe gode Individuer af de sværere Slags, og Vanskeligheden forøges med et Mangefold, naar en saadan sværere Hest tillige skal have saamegen Lethed og Holdning, at den lader sig bruge som Ridehest, eller endnu mere som Jagthest. Allerede Priserne, som betales for saadanne Heste, viser denne Trinsfølge; thi medens de sidstnævnte, skjøndt de sjældent ere høit forædlede og i Reglen neppe mere end $\frac{1}{2}$ Blod, ikke kunne faaes under 200 til 500 Guineer, ere derimod høit forædlede Heste, der staa Fuldblodet meget nær, men som kun egne sig for lette Ryttere, i Overflod tilstede, og de sælges for en Pris, der ved lige Godhed snarere er under end over det,

som betales hos os. Klepperter vare meget søgte og betales dyrt, men det syntes at være en Modesag, og jeg skal derfor ikke heller lægge nogen Vægt derpaa.

I Frankrig er det derimod saa langt fra, at Hesteavlens, ja selv Husdyravlen i Almindelighed, kunne siges at finde nogen fast Støtte i deres Fortid, at det endog har kostet lang Tids utrættelig Arbejde at faae den fremstridende Landmands Dine aabnet for den henholdsvisse Værdi af Landets forskjellige Racer; og, som Erfaringen ogsaa andetsteds har lært, det har altid været langt vanskeliggere at faae ham til at holde sin Race i Hævd, og til at gaa Plejens og Udvalgets langsomme Vej, end at føre ham ind paa Krydsningernes Glidbane. Men hertil kommer endnu, at Indvirkningerne udenfra ingenlunde have været overensstemmende, idet den Oplysning, der er udgaaet fra de velordnede Dyrstuer, stadigt har sat sig som Maaal at støtte og udvikle enhver værdifuld Race, medens den officielle Stutteristyreelse ligesaa utrætteligt har opmuntret til Krydsning især med engelsk Fuldblod og dets Afslæggere. Nu er det vel ganske vist, at Stutterivæsenet har forbeholdt Ledelsen af Hesteavlens for sig alene, og at Dyrstuerne nærmest kun have haft de øvrige Husdyr at virke for, idet der kun ganske som en Undtagelse, og endda altid efter privat Tilskyndelse, har været givet Hesten Adgang til disse; men paa den anden Side var det dog uundgaaeligt, at Ijo ogsaa Hesteavlens maatte drage nogen Nytte af den større Indsigt i Lovene for Husdyravlen, som Dyrstuerne udbredte, og som forsøgedes dels ved det personlige Samkvem med de dygtigste Opdrætttere, hvortil Landmanden ved disse fandt rigelig Lejlighed, dels ogsaa ved den udførlige Offentlighed, som blev Forhandlingerne og Resultaterne til Del. Det maa tillige holdes i Erindring, at den samme Ubevægelighed og Frugt for det Nye, som saagodt som allevegne er den mindre oplyste Landmand egen, ogsaa ved denne Lejlighed har været en værdifuld Allieret for dem, som af videnskabelige Grunde søgte at værne om de rene Racer, og det selv førend Erfaringen havde faaet Tid til at lære de Landmænd, der vare

gledne med Modens Strøm, hvormeget Krydsningen var til Skade for det Arbejde, som Landbruget krævede.

Det er saaledes Dyrskuerne at det skyldes, at blandt andre franske Husdyrracer ogsaa Bercheronhesten har vundet den Anerkjendelse, som den fortjener; da jeg i min Rejseberetning for 1853 omtalte denne Race som et Mønster for en Arbejdshest, var den kun lidet kjendt og sjældent omtalt, men efter at de store Udstillinger i 1855 og 56 havde draget saa talrige Fremmede til Frankrig, blev den mere søgt og vurderet i Udlandet, og Tilbagevirkningen heraf kom atter Aflen til Gode i Hjemmet, hvor den netop dengang havde en haard Kamp at udholde med Krydsningsstyremets Tilhængere og med Stutteristyrelsen, der i Krigsvæsenets Interesse ønskede dens lyse, graa Farve ombyttet med en mørkere. Og det maa erindres, at Navnet „Bercheron“ egentlig giver en urigtig Forestilling om denne Races Udbredelse og Betydning; thi le Perche er nemlig et Opdrætningsdistrikt, der indkøber Plage allevegne i Nordfrankrig, naar de kun henhøre til den store udbredte Race, hvis sværeste Stammer ere bekjendte som Boulonnais-Racen, og hvis letteste have hjemme i Bretagne. Slægtfælspræget er imidlertid tydeligt nok fælles for dem alle, og ligesom den graa Farve er saa iøjnefaldende ejendommelig for dem, saaledes ere de ogsaa allevegne højt vurderede af Landmanden for deres Udholdenhed og Kraft under Arbejdet, samt for deres lette Bevægelse; allevegne have de ogsaa viist sig uskiftede til Blanding med engelsk Blod, saa at selv de letteste Slags, Bretagne's bekjendte postiers, efter mange Aars Forsøg have hævdet deres Overlegenhed til den Tjeneste, som har givet dem Navn, fremfor de engelske Blandinger. Efter Stutterivæsenets Reorganisation i December 1860 have de svære Racer levet under bedre Vilkaar, efter som der nu kun virkes med indirekte Midler, nemlig ved aarlige Præmier, som svinge mellem 300 og 500 Frs. (medens der gives det dobbelte til Halvblods Hingster af lige Godhed, og det 3dobbelte til Fuldblodshingster), og ved Anerkjendelses Medailler, som Hingsten tør bære om Halsen,

og som give de Hopper, der dækkes af den, Udgang til at æfte Præmie ved Siden af de Hopper, der ere dækkede af Landstodhingster*). Samtidig blev Tallet af Landstodhingster af de svære Racer, som efterlodes i Etablissementerne i Bretagne, i Boulonnais og i Ardennerne, for at bevare disse stedegne Racers ejendommelige Præg, indskrænket fra 240 til 80**); og at dette maa betragtes som et Gode af alle dem, der sætte Pris paa disse Racer for Landbrugets Skyld, fremgaaer nok som af den hertil knyttede officielle Dom: „hvad den svære, grove og tunge Hest angaaer, da mister den Dag for Dag sin Adkomst til at taales (sa raison d'être), thi gives der end forskjellige Slags Arbejder, som endnu ikke godt kunne undvære den, saa findes der ogsaa Egne, som paa Grund af Jordbundens naturlige Bessaffenhed frembringe mer end nok til at fuldestgjøre Forbruget. Efter vor Mening skjuler der sig en virkelig Fare i at lade et saadant Slags Heste formere sig over al Maade, og det er med Smerte, at vi see dem saa ofte at opmuntres og belønnes ved Dyrskuerne, blot fordi de ere graa og uskaarne“***). Jeg gjengiver denne officielle Udtalelse, fordi den viser, med hvilke Djne Stutterivæsenet betragter de Hesteflags, som ikke alene ere de langt overvejende i Tal, men som ogsaa af Landmændene ansees som Landets egentlige Rigdom, og at man derfor altid vel maa erindre, at de officielle Forholdsregler ensidigt og udelukkende ere rettede paa at fremkalde en lettere Forsyning af Rytteriet; thi kun derved bliver det tillige klart, at Landmændenes Modstand væsentligt gaaer ud paa, at Landbrugets Interesser ikke skulle opoffres for at gjøre Rytteriets Udgifter tilsyneladende lavere. Ogsaa vore Landmænd ville vel samstemme med de franske i, at dette er den dyreste Maade, paa hvilken man kan skaffe sig

*) Disse Hoppe-Præmier gif dog ind 1864.

***) § 1862 gif de helt ind (compte rendu).

****) Compte rendu de l'administration des haras pour l'année 1861 par le directeur général des haras, général Fleury à son Excell. Mr. le Ministre d'état.

de nødvendige Heste til Rytteriet, og at det har sit Sidesykke i det Raad, som Rapporten iøvrigt ogsaa andetsteds tilbyder, at staaene Hesten for Ploven α : pløje mindre dybt og dyrke Jorden daarligt, for at den bedre skal kunne staaene sin Figur. Men at Dyrskuerne have haft en væsentlig, om end mere middelbar, Del i den Fasthed, med hvilken der fra Landmandens Side er værnet om disse Landets gamle Hesteracer, fremlyser tydeligt deraf, at den samme Bevægelse samtidig har viist sine Frugter for de andre Husdyrs (og især for Kvægets) Vedkommende; ligesom det ogsaa er gennem Beretningen om Dyrskuerne, at Grundsætningerne for Avlen have vundet folkelig Anerkjendelse, og at Rampen er blevet overført ogsaa paa Literaturens Omraade. Enhver, der følger disse meget udførlige og oplysende Meddelelser gennem en længere Arrække, vil saaledes overbevise sig om, hvorledes det mere og mere er blevet klart for Landmanden, at enhver Races sande Værdi ligger i, at den helt og holdent gaaer op i en enkelt bestemt Ydelse, eller som man med et teknisk Navn har kaldt det dens „Specialisation“, og at det største Udbytte kun kan naaes, hvor denne Egenkab træffer sammen med at Husdyret er trivseligt og hjemmevant (α : passer til Klima og Levemaade). Man behøver kun at see sig om; baade paa Landet og i Byerne vil man finde, at det nært er ligesaa sjældent i Frankrig, som det forlængst er det i England, at finde et Dyr sat til et Arbejde, der ikke passer til dets Bygning og Anlæg*).

Det vil muligt ogsaa lønne sig Umagen at undersøge, ved hvilke særlige Midler det er lykkedes Dyrskuerne at udøve en saa heldig Indflydelse. At de have raadet over betydelige Pengemidler til Prisbelønninger er vist nok; men man vilde

---

*) Men endnu i Comptes rendu for 1865 udtaler Chefen for Stutteri-væsenet, „at han paa ingen Maade vil lægge Hindringer i Vejen for (proscire) Tillægget af svære Heste, men at han kun ønsker at føre dem ud af den snevre Specialitet, inden hvilken deres Anlæg holdes“. Men i al Teknik er dog Specialisation det samme som at spare Kraft.

dog tage meget fejl, hvis man lagde Hovedvægten derpaa, eftersom Præmierne aldrig have været saa store, at Aolen kunde sætte sig dem som Formaal, eller at de skulde have udgjort mere end en Brøkdæl af Dyrets Værdi; de ere snarere ansatte saaledes, at de godt og vel kunne opveje den almindelige Ulyst til at gjøre sig Ulejlighed, og til at sætte sig i Udgift dels til Rejseomkostninger, dels til den bedre Køgt og Pleje, som ethvert Skuedyr kræver, naar det ret skal tage sig ud; kun Vrespræmien for det bedste Dyr i sin Slags gjør en Undtagelse herfra, men denne Præmie vil heller aldrig kunne falde i andre end de mest fortjente Opdrætterses Hænder, altsaa i saadannes, som allerede fra mange tidligere Kampe have et Navn at hævde. En større Vægt maa lægges paa Ordningen efter bestemte Racer, saaledes at stadigt kun det ensartede sammenslignes indbyrdes, og derved det i hver Race Karakteristiske og Værdifulde tydeligt og klart udpeges for Bestueren; men den største Betydning tilkommer aabenbart det, at Ledelsen og Dommen er overgivet til Udvalg, i hvilke alle Sider af Sagskandskaben er repræsenteret, ikke mindre den videnskabelige Indsigt end den praktiske Dygtighed. At det er Regjeringen, der vælger Dommerudvalgene, har mindre at betyde, thi Flertallet er altid praktiske Landmænd, og skjøndt det vistnok ligger i Tidsaanden, at disse Valg skulle udgaa fra Landmændene selv, og denne Forandring derfor ogsaa kun kan udsættes for en Tid, saa har Regjeringen dog paa den anden Side gjort saa skøn som en Brug af sin Ret, at selv den skarpe Kritik i de bedste Landhusholdnings-Tidskrifter sjældent har vidst heri at finde noget Holdpunkt for Klage, og det uagtet disse Tidskrifter ledes af Mænd som Barral og Lecouteux, der ere den nuværende Regjerings politiske Modstandere. Hovedsagen er, at Regjeringens videnskabeligt dannede, sagkyndige Tilhynsmænd deltage i Dommen, og afgive Beretning om Skuet; thi herved kommer Kjendelsen til at staa i Højde med hele den Erfaring, der er indvunden i Tiden, lige langt fra enhver utaalmodig Foregriben af Fremtiden og fra en selvtilfreds Kredsgang i

gamle Fordommess Trædemølle. At det er faste Tilsynsmænd, og altsaa Regjeringens Embedsmænd, der repræsenterer Fagkondskaben, er allerede givet derved, at der selv i et saa stort Land som Frankrig sjældent er saadan Overslod paa Fagmænd, at der kan siges at være Plads for Balg; men deres faste Stilling medfører desuden de væsentlige Fordele, at der bliver en vis Sammenhæng og Enhed i Domme trods Mængden af Dommerudvalg, og dernæst at de efterhaanden erhverve en nøje og indtrængende Kundskab til hele Landets Husdyrstand*), hvorved Regjeringen til enhver Tid har Maalet for en af Landets vigtigste Rigdomskilder i sine Hænder. Endelig skyldes det ogsaa disse Tilsynsmænd, at Udbytten af Skuerne er bevaret for Erindringen og for den udenfor staaende Verden ved omhyggelige Beretninger, hvortil ofte knytte sig Billeder af de prisbelønnede Dyr; alene herved er det blevet muligt for Kritikeren at følge Udviklingens Gang, medens de paa den anden Side ogsaa tjene som Prøvesten for Tilsynsmændens Indsigt og Dygtighed, efterfom hvert følgende Aar stadigt sidder til Doms over sin Forgjænger**); det er derfor ogsaa egentlig paa Beretningen, at Tilsynsmændens Indflydelse i Dommerudvalget hviler, men denne Magt er saameget mere i sin Drøden, som den kun er af ren moralsk Natur, og desuden staaer i ligefremt Forhold til hans overlegne Indsigt.

Det har maasse heller ikke været uden Betydning for den Indflydelse, som Dyrskuerne have øvet, at de ikke have været indskrænkede til Tillægsdyr alene, men at de (efter engelsk Mønster) tillige have omfattet Brugsdyr; der afholdes saaledes

---

*) De forskellige Tilsynsmænd have derfor ej heller hver sin Del af Landet, men bytte aarligt Distrikter, saa at de i Løbet af nogle Aar blive kjendte med dem alle. Paa Grund af Landets Størrelse ere gjerne 5 til 6 saadanne Tilsynsmænd i Virksomhed.

***) Efterhaanden som Interessen for Dyrskuerne er blevet mere levende, udgive ogsaa de landøkonomiske Tidsskrifter udførlige Beretninger om Skuerne, hvorved den Oversigt, med hvilken Tilsynsmændene indleder Dommen, gjerne tillige meddeles.

aarligt et stort Antal Skuer for Fededyr, og i de sidste Aar er der — om end ved private Midler — ogsaa bragt Festskuer frem, der (ligeledes efter engelsk Mønster) frembød Publikum et rigt Udvalg af Handelsvarer. Det er nemlig aabenbart, at den Erfaring, der udtaler sig gennem Brugsdyret, er langt simplere at tilegne sig og efterligne, medens man ved Tillægsdyret altid maa have dets nødvendige Sideslykke (eller Komplement) i det andet Kjøn samtidigt for Dje. Men hver Dags Erfaring lærer, at den store Mængde altid dømmer Tillægsdyret ganske paa samme Maade, som om det var et simpelt Brugsdyr, og at det især er derved, at Uolen bliver saa rig paa Skuffelser; ved Skuet for Brugsdyr lempes man sig derfor mere efter den almindelige Opdrætters Indsigt og Faaiteevne, og de gjøre saaledes megen og utvivlsom Nytte, hvor Skuet for Tillægsdyr blot forvirrer og misforstaaes. Disse sidstnævnte Skuer ville derfor ingenlunde tabe deres Betydning, om de end efter hele deres Anlæg forudsatte et højere Dannelsesstrin; og hvor ofte det ikke alene er Almuen, som er i Bilde med Synspunktet for Tillægsdyrets Burdering, men ogsaa selve dem, der som Dommere paatage sig at vejlede Hjorden, vil let skjønnes, naar man seer, hvor almindeligt det andetsteds er, at endogsaa de højeste Præmier gives til alle Slags Blandinger, ja endog fortrinsvis til saadanne.

Ligeoverfor denne mere skjulte, men derfor ikke mindre betydningsfulde, Virksomhed, staaer nu Regjeringens (o: Staterivæsenets) mere iøjnefaldende, men ganske vist tillige energiske og vedholdende Stræben efter at staafe Krydsningerne med det engelske Fuldblod en stedse større Udbredelse. Og det er ikke heller nogen ringe Statsinteresse, som staaer bagved disse Anstrengelser; thi det er Rytteriets Forsyning det gjælder om, og som stor Militærmagt behøver Frankrig ikke alene en vis Styrke af Stamdyr, — dem kunde det jo altid kjøbe —, men der maa til enhver Tid staa saa store Mængder færdige paa Markedet eller dog i Landets egne Borgerees Hænder, at det med ikke altfor langt Varfel kan udfylde sine Kammer, og

have faa stor en Styrke i Baghaanden, at det kan bøde paa ikke alene uundgaaelige men ogsaa rimelige eller blot mulige Tab i Krigen.

Det er da ogsaa tydeligt nok af de Udtalelser, som fra Tid til anden ere udgaaede fra de forskjellige Stutteristyreiser, at det er heri, de have søgt deres egentlige Opgave; og jeg har andetsteds viist, at hele Krydsningsvæsenet saavel i Frankrig som i Tyskland altid har havt sin Rod i militære Hensyn. Den nye Stutteriordning, som traadte i Virksomhed 19de Dec. 1860, afviger ogsaa kun fra sine Forgjængere ved de nye Midler, den anvender, og ved den større Kraft, som den tildeleer det gamle Maskineri.

Af de gamle Midler er det især Krydsningen med engelsk Blod, som Styrelsen fremstjnder med største Iver. Eget Opdræt af Landstodhingster i Stamstutterier er blevet den for langsomt og kostbart, hvorfor det helt er opgivet; heller ikke er Tallet af Landstodhingster blevet egentligt forøget; men medens der tidligere blandt 1320 Hingster fandtes 240 af Træcracer, ere disse sidsite i Løbet af faa Aar ganske blevne udjagne, og erstattede med Fuld- og Halvblod. Ved Siden heraf søger den at løfte den private Fuldblodsavl paa alle Maader; den sætter aarlige Præmier af fra 178—534 Rd. (500 Frcs. til 1500 Frcs.) for hver Fuldblodshingst, som den finder skicket for Djemedet, og hvor Hingsten er af fremragende Godhed, kan Præmien stige til 1068 Rd. (3000 Frcs.); Følgen heraf har været, at der allerede i 1865 fandtes 783 saadanne Hingster i private Hænder, og i 1867 endog 880, og den aarlige Præmie var i Gjennemsnit 213 Rd. 76 β (600 Frcs.). Ogsaa til Hopper af Fuld- eller Halvblod uddeles der dobbelt faa store aarlige Præmier som hidtil*), og disse Statens umiddelbare De-

---

*) Før 1860 anvendtes der 39,160 Rd. (110,000 Frcs.) om Aaret i denne Hensigt; i Aaret 1865 derimod det dobbelte (220,000 Frcs.), og i samme Aar gave Departementerne 85,440 Rd. (240,000 Frcs.) i Hoppepræmier.

Lønninger forøges end yderligere derved, at mange Departementer efter Statens Opfordring virke ved samme Slags Midler indenfor hver sin Kreds. Fremdeles opmuntrer Staten denne Retning af den private Vøl ved at trække sig tilbage og gjøre Plads for den, overalt hvor den opstiller saa mange Hingster, at den offentlige Station kan undværes; ja den viser sig saa velvillig ligeoverfor den, at den endog overgiver den sine Hingster, naar den troer at Ledelsen er sagkyndig nok; og hvad Staten gjør, efterlignende Departementerne, som ligeledes kjøbe Hingster for igjen at overlade dem til private Stationer indenfor Departementet.

Drivhjulet for hele dette Opsving af Fuldblodsavlens er imidlertid Beddeløbet, som søges fremmet paa alle Maader; der var i 1860 63 Baner i Frankrig, i 1867 er der 122; og medens Præmierne i 1860 løb op til en Sum af 306,121 Rd. (862,700 Fræ.), hvoraf Staten ydede 135,992 Rd. (382,000 Fræ.), udgjorde de i 1867 777,495 Rd. (2,183,975 Fræ.), hvoraf Statens Del var 177,163 Rd. (497,650 Fræ.), Rejserens 43,610 Rd. (122,500 Fræ.), og de forskjellige private Selskabers, Børnes, Departementernes og Jernbanekompagniernes 556,722 Rd. (1,563,825 Fræ.); og ligesom der findes flade Løb for Fuldblodet, saaledes er der ogsaa indrettet Travløb og Løb med Forhindringer for de forskjellige Blandingsgrader.

De nye Midler, som Stutteristyrelsen har anvendt, gaa ud paa at fjerne den Hovedvanskelighed ved Tillæget af ædle Heste, at Opdrætteren savner Lejlighed og Midler til at give den unge Hest den rette Ovelse og Udvikling, idet han som oftest kun har at vælge mellem enten at lade Hesten staa ledig og samle Unoder, eller at bruge den til et Arbejde, som fordrer dens Figur samtidigt med at Arbejdet alligevel udføres daarligt. Styrelsen har derfor gennemført et Net af Ride-skoler, écoles de dressage, hvis Hensigt er at modtage den unge Hest i Kost og Pleje, og give den den Uddannelse enten til Ridning eller til Kjørebreg, som maatte ønskes, og saaledes

gjøre det muligt for Opdrætteren at bringe den paa Markedet i bedste Stand og fuld færdig til sin Tjeneste. Tanken er just ikke aldeles ny for den nuværende Styrrelse, eftersom der allerede i 1860 vare 3 saadanne Skoler i Virksomhed; men de vare ikke blot for faa, men tillige yderst slet udrustede, hvorfor der ogsaa strax i 1861 oprettedes en Normal-skole i Caen, og Skolernes Tal øgedes nu Aar for Aar, saa at der i 1867 fandtes 27 *). I Forbindelse med Skolerne staa nu offentlige Prøver, ved hvilke der uddeles Præmier, men til hvilke der ogsaa strømme en Del Kjøbere, saaledes at der fremkomme Markeder, der i høj Grad bidrage til at fremme Om-sætningen. I det Hele taget fortjener Styrrelsen ogsaa den Roes**), at den har indseet, at det er alene paa en livlig Handelsomsætning, at denne, som enhver anden Industri, kan grundlægges; og det er derfor kun i Overensstemmelse med denne Opfattelse, at den har viist den yderste Forekommenhed mod enhver Stræben efter at bringe Kjøbere og Sælgere sammen, i den Grad endogsaa, at f. Ex. Industripalais'et i Paris overlades et privat Selskab for Hesteavlens Fremme til der at afholde et stort aarligt Skue, hvor de store Opdrættere og Hestehandlere kunne fremvise deres Varer i det heldigste Lys. I Mod-sætning til de tidligere Styrrelser lægger den ej heller Eftertrykket paa Krigshesten alene; tværtimod sætter den altid denne i anden Række og udhæver Luxushesten som det egentlige Formaal for Avlen. Dette er utvivlsomt ogsaa det ene rigtige; thi Erfaringen har noksom viist, at Krigshesten bliver altfor dyr, naar den sættes som den egentlige Fabrikationsgjenstand, i den Grad endogsaa, at Staten undertiden har været nødt til selv at overtage den, eller dog yde Tilskud baade in natura og i Penge. Men vækkes derimod Smagen for lette og kraftige Heste, som en væsentlig Del af den Riges

*) En Bivirksomhed ved disse Ride-skoler er det at uddanne dygtige Rudske og Staldfolk.

***) Den tillægger sig ogsaa selv denne Roes i sin officielle Beretning for 1865.

Pragt og den blot Velhavendes Livsnydelse, saa vil der frembringes saa mange Individier, som uden at savne de væsentligere Egenstaber alligevel falde udenfor Modens eller Smagens Fordringer, at Rytteriet der vil kunne finde stort, maaste tilstrækkeligt Udvalg; det er jo dog kun Levninger af andre Landes Luxusheste, der ellers tilbydes det. Nogle af de Tal, som nævnes, synes i det mindste at tale for, at Maalet rykkes nærmere; i 1865 regnede man saaledes paa omtrent 50,000 Føl aarligt efter ædle Hingster, medens der i 1860 efter samme Regnemaade kun faldt omtrent 35,000; og det Antal Heste, der aarligt indføres fra England, Belgien og Tyskland, og som i Almindelighed antages at være Luxusheste, udgjør kun omtrent 15,000 Stykker. Endelig synes ikke heller Dyrenes Bestaafenhed at levne nogen Grund til Klage; Beretningerne tale højt til deres Fordel, og det er vist, at man nu seer mange smukkere og dygtigere Halvblodsheste af normannisk Herkomst end af den tidligere saa højt priste Yorkshires-Blanding; de kejserlige Stalde, Hundredgarden, Kyradser- og Dragon-Regimenternes Forsyning, samt den private Luxus i Paris afgive Exempler herpaa.

For at fælde den rette Dom over Værdien af hele denne Stræben, vil det ganske vist ikke være rigtigt at anlægge en simpel landøkonomisk Maalestok; det at give Overflødighedens Strøm en Retning, der tjener til at styrke de velhavende Klassers aandelige og legemlige Udvikling istedetfor at nedbryde den, er i og for sig et ikke ringe Gode; saalænge denne Retning af Hesteavlens derfor røgtes som det, der ikke bør forsømmes, vil den med Rette kunne hævde sin Plads; kun naar den truer det, der bør gøres, Udviklingen af Landracerne som en af Jordbrugets Rigdomskilder, selv om den end ikke just ligefrem lægger an paa at danne sig et Fodstykke af disses Ruiner, er det Pligt for Landbrugets sagkyndige Bærger at træde op imod den. Og det er kun retfærdigt at indrømme, at den franske Stutteribestyrelse snarere kan siges at forsømme Landracerne, end ligefremt at skade dem. For de fleste Landracers Vedkom-

mende har Brugernes nedarvede Forkjærlighed for deres gamle kjendte Medhjælpere havt mere end Støtte nok i Mistilliden til det Nye og i Almuens naturlige Oppositionslust imod det, der raades dem ovenfra; kun for en enkelt Races Vedkommende, nemlig for den normannisses, er Forholdet anderledes, og da de her gjorde Erfaringer have en vis Betydning som Sideslykker til dem, der ere indvundne i Yorkshire, vil det maaske være rigtigt at omtale dem med saa Ord.

Ligesom Clevelænderen hører nemlig ogsaa den normanniske Hest til Mellemslagene, der vel have den Brede og Dybde, som søges hos de fleste Luxusheste, men uden hermed at forbinde de grove og plumpe Former, som ere ejendommelige for de egentlige Trækheste. De egne sig derfor ganske fortræffelig til Krandsning med Fuldblodsracen, og i første Led, som virkeligt Halvblod, falde ogsaa saa mange Træffere, at Landmanden snart taber sin Frygt for Blandingen og kaster sig med Iver over den. Det gaaer nemlig hermed, som med enhver anden Koudrift; de første Afgrøder ere saa rige, at man kun higer efter at benytte Lejligheden, og rent overseer, at det er Aarhundreders opsparede Kapital, man saaledes bruger op i saa Slægtled. Forstod Landmanden Sammenhængen, indsa han, at det heldige Resultat skyldes begge Parter, at Hundhret giver lige saa værdifulde Bidrag til Blandingen som Handhret, da vilde han naturlignvis værne om Hønen, der gjør Guldæg, og ved Siden af Blandingerne sørge for, at Stammen ogsaa holdtes ren, og gjemte til Fremtidens Brug ligesaa gode Hopper som dem, Nutiden raadede over. Men saaledes gaaer det ikke til; Blandingen betragtes som en Forbedring af den gamle mangelfulde Race, og Landmanden kan derfor ikke skynde sig nok med at gennemføre den helt; han er i og for sig mere end villig til at sætte Njeblikkets Larv over Fremtidens, hvad Under da, at han styrter blindt frem, naar Regjeringen — som den franske Stutteristyreelse — opmuntrer ham dertil, som til en patriotisk Handling. Men i Tidens Løb ere de gode Hopper snart opbrugte; de „forbedrede“ halv- eller $\frac{3}{4}$ blods Hopper,

som jo skulde give langt bedre Afkom, skuffe aldeles Forventningerne; Afkommet er naturligvis ædlere, men Markedet kalder det for „fint“, thi det søger netop en Sammensmeltning af det Edle med det, der ikke længere findes, det Brede, Dybe og stærkt Knoklede. Yorkshire har allerede gennemløbet hele denne Kreds; allerede i henved 30 Aar indfører det stadigt Hopper, ikke alene fra de tilgrændsende Egne, men fra Holland, fra Flandern, ja selv de krumnæsede holstenste Hopper vrages ikke; men ikke desto mindre kan Avlen ikke holde sig paa sit tidligere Trin. Derfor indtog Anglo-Normannen ogsaa strax saa høj en Plads, thi det var en jomfruelig Forbund, der toges i Drift; men hvor længe vil denne Stamme kunne hævde sin Rang? Hidindtil lyder Dommen i det Hele taget gunstig, men der røbe sig dog allerede Tegne, der varfle om, at den bedste Tid er forbi. Eug. Gayot, — tidligere Direktør for Stutteri-væsenet, som har havt stor Del i at fremkalde disse Krydsninger, og som med en vis Faderkjærlighed har fulgt Udbredelsen af denne Blandingsform, som han vil have hævet op til egen Race —, kan ikke skjule, at „Racen“ i de sidste 10 Aar er blevet for fin, han raaber derfor ogsaa stadigt paa, at der maa iagttages det rette Blandingsforhold af Blod (dosage du sang), og at man nu bør søge at holde Racen ren i sig selv, aldeles som det i sin Tid var Feltraabet i Yorkshire. Og ved sidste Skue i Industripalais'et i Paris, hvor netop den anglo-normanniske Race indtog den første Plads, viste det sig ogsaa, at de lettere Former vare overvejende i Tal, uagtet det altid er de største og sværeste, der betales bedst; og hermed stemmer det fuldkomment, at Flertallet af de udstillede Heste var faldet efter Blandinger baade paa fædrene- og mødrene Side, medens det virkelige Halvblod, ved Fuldblodshingster af en original normannisk Hoppe, var i afgjørende Mindretal. Tekniferen feer derfor i den saakaldte Race kun et Sidestykke mere til de mange Døgnfrembringelser, som Husdyravlens Historie minder om; men nu som tidligere styder Landmanden gjerne Historiens Erfaringer til Side som „Theori“.

Men see vi bort fra, hvad Fremtiden vil bringe, og spørg vi kun om, hvorledes de med saa store Dpoffrelser fremkaldte Blandinger tilfredsstille de mest paatrængende øjeblikkelige Krav, nemlig Rytteriets, da er det aabenbart, at først Erfaringerne fra en større Krig kunne give det tilfredsstillende Svar herpaa; men lige saa vist som det er, at de Rytter=Regimenter, der ere udrustede med anglo=normanniske Heste (eller med andre lignende engelske Blandinger), frembyde et prægtigt Skue i Garnisonen (saaledes som jeg havde Lejlighed til at see det i Paris), ligesaa vist er det, at Krydsferernes og Landsenerernes Heste i Vejren ved Chalons saae stærkt medtagne ud, vare magre og opknebnede, da deres Dvelfestid nærmede sig sin Ende (jeg saae dem nemlig henad Midten af Juni), og at dette deres Udseende stak kjendeligt af mod den sunde og trivelige Tilstand, som Artilleriets og Trainets Heste udviste; men disse sidste vare rigtignok af de graa Landracer, Flertallet rimeligvis fra Bretagne.

Men hvad enten man vil lægge større eller mindre Vægt paa denne sidste Sagttagelse, — thi Kavallerihestenes større Udmattelse kunde jo hidrøre fra tilfældige Aarsager, f. Ex. strængere Dvelfer —, saa afgiver Nutiden dog stærkere Beviser end nogenfinde for, hvor varsom man maa være med at anlægge den store, varige og organiske Interesse, som Agerbruget har i Hesteavlens, efter en saa vejlende og ustadig som Rytteriets. Det er nemlig tydeligt nok, at det er det svære Rytteri og Linie=Rytteriet, som skal søge sin Forsyning i de engelske Blandinger; det lette Rytteri har altid været henvist til de smaa smidige og udholdende Racer fra det sydlige Frankrig, fra Limousin og fra Egnen ved Tarbes, indtil det i den nyeste Tid har fundet nye Forsyningsskilder i Algerien, og i allernæste Tid i Ungarn; men det er bekjendt nok, at de sydfranske Racer slet ikke egne sig til Blanding med engelsk Fuldblod, og at Blandingen, naar man nu engang har naturlig Modbydelighed for rene Racer, maa foretages med østerlandske Heste. Og det er naturligvis noget, som ingen, der sytler med Hesteavlens,

tør være uvidende om, at den sidste Tids forbedrede Studevaaben ogsaa maa komme til at øve en væsentlig Indflydelse paa Rytteriets Rolle og derigjennem paa dets Udrustning. Der gives jo nok dem, der strax have været færdige med deres Dom, at Rytteriets Tider nu vare forbi, at det vel endnu kunde bruges til Ordonnantser og til Forposttjeneste, men at dets Rolle i Slaget var gjort umulig; men de virkelige Hærførere vise aldeles uomtvisteligt, at de nære en hel anden Mening. Ingen af de store Hære har indskrænket sit Rytteri, og der gøres tværtimod fra Militærets Side den Baaftand gjældende, at Rytteriets Rolle muligt endog vil blive større end tidligere; thi ville de nye Studevaaben end maaske føre med sig, at Rytteriet vanskeligere vil kunne bruges til at sprænge Fodfolkets Mæsker, saa fører de samme Vaaben paa den anden Side ogsaa med sig, at Fodfolket hyppigst vil kæmpe i spredt Stilling; men da vil Rytteriet jo netop være det rette Middel til at tvinge Fodfolket sammen og saaledes bringe det ind under Virkningen af sammentrængt Ild. Men skulde denne Forudsætning vise sig at være den rigtige, da ville Hærene aabenbart komme til at søge de forskjellige Slags Heste i et ganske andet Forhold end tidligere. Hidtil har det svære Rytteri indtaget den væsentligste Plads i Slaget, og det er i Overensstemmelse hermed, at man ved Krydsning har stræbt at omdanne de svære og mellemsvære Landheste, saa at de fik noget større Lethed og Hurtighed uden derfor at savne Størrelse og Vægt; men bliver det for Fremtiden det lette Rytteri, som kommer til at spille Hovedrollen, da ville de fleste Landes offentlige Stutterivæsen tabe deres Fodfæste, og de Tab, der allerede ere tilføjede Landbruget ved Landracernes Omdannelse, ville da tvinge paa Eftertiden uden Erstatning. I Frankrig er der begyndt en kjendelig Bevægelse i Retning af det lette Rytteries Udvikling, samtidigt med, at Stutteristyrelsen netop troede at kunne lykkes sig til at have løst den Opgave, der var anlagt efter den tidligere Tilstand; men i hvilket Omfang det vil være ønskeligt, og for Øjeblikket muligt, at udstrække denne Rytteriets Omstøbning,

er endnu ikke klart. Det er bekjendt, at de store Opkjøb, som pleje at finde Sted, naar Hæren sættes paa Krigsfod, denne Gang ere fete i Ungarn, og ikke som tidligere i Tyskland, Belgien og Danmark; og man vil saamtidigt have mærket en Stræben efter at gjøre de svære Regimenter bevægeligere end før ved at give dem ædlere Heste. Men Markederne for lette Heste ere ikke saa nøje kjendte, da det at frembringe lette Racer, som Berberen og den ungarske og polske Hest, netop er Særkjendte for Egne, der staa lavt med Hensyn til Agerbrug og — hvad gjerne dermed følger — i Kultur; man veed derfor ikke saa nøje Bested om hvilke Mængder, der staa til Raadighed, saaledes som naar Talen er om de mere veldyrkede Landes Hestestyrke, og ligeledes ligger det i selve Kulturtilstanden, at man ikke tør gjøre Regning paa en raast stigende Tilvæxt, fordi Søgningen bliver større. Spørgsmaalet om Rytteriets Forsyning med tidsvarende Heste vil derfor utvivlsomt stadig komme paa Dagsordenen i den nærmeste Fremtid, og jeg har af den Grund ikke heller villet undlade at henlede ogsaa danske Læseses Opmærksomhed derpaa.

Jeg maa beklage, at jeg ikke har havt Lejlighed til at gjøre mig bekjendt med de sydfranske Remonter, eller til at see de fra Ungarn indkjøbte Heste; derimod har det været mig en Tilfredsstillelse at see et Husar-Regiment, som var udrustet med lutter berberiske Hingste. Hele Hestestyrken frembød nemlig et saa ensartet Præg, at Vaabenets Sammenhold og Kraft derved i høj Grad maa forøges; og det er bekjendt nok, at netop denne Ensartethed er en af de Fordringer, som det slet ikke vil lykkes at naae, hvor Hestene ere af blandet Race.
